

BAĞIŞ VE YARDIM TOPLAMA EL KİTABI

S P O D

Bağış ve Yardım Toplama El Kitabı

Ekim 2022

Yazar

Av. Emrah Şahin

Akademik Okuma

Av. Umut Rojda Yıldırım

Yayına Hazırlayan

Haris Yardımcı

Tasarım

Erkan Çıvak

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği

İstanbul

+902122924802

info@spod.org.tr

www.spod.org.tr

@spodlgbti

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Bu yayın Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleriyle hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu yalnızca Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği'ne aittir ve Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Derneği Türkiye Temsilciliği'nin görüşlerini yansıtmayabilir.

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşlarının (STK), kuruluş amaçlarını yerine getirebilmeleri için kapasitelerini güçlendirmeleri elzemdir. Kapasitenin güçlenmesi de gelir elde edilmesine bağlıdır. Gelir elde etmenin kanun ile düzenlenmiş birden fazla yolu bulunmaktadır. Bunlar üye aidatı, bağış ve yardım gelirleri gibi gelir kalemleridir.

STK'lar, özellikle sosyal devlet ilkesini benimseyen demokrasilerde kamu kurumlarının en büyük yardımcılarıdır. Bu nedenle özellikle demokratik toplumun inşasında başat rol oynayan STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesi aynı zamanda kamu kurumlarının da işini kolaylaştıran bir unsurdur. Dolayısıyla özellikle gelişmiş ülkelerde STK'ların gelir elde ederek, kapasitelerinin gelişmesi kolaylaştıran regülasyonlar bulunmaktadır. Güçlü sivil toplumun, güçlü demokratik toplumun inşasını kolaylaştıracağına farkında olan devletler regülasyonlarını bu yönde yapmaktadır.

Sivil toplumun gelire ulaşması kolaylaşırken elbette ki denetim olmaması düşünülemez ancak denetim mekanizmasının gelir elde etmenin önüne geçebilecek düzeyde zorlaştırıcı kurgulanmaması gerekmektedir. Nitekim şeffaf, hesap verilebilir bir mali disiplin içinde olan STK'ların gelir elde edici faaliyetlerde bulunmadan önce her seferinde bir dizi denetime tabii tutulması sivil toplumun bu gelir kalemine ulaşmasını oldukça sorunlu hale getirmektedir.

Türkiye'de bağış kavramının yanı sıra aynı zamanda yardım toplama kavramı da bulunmaktadır. Uygulamada bu iki kavram arasında ciddi karışıklıklar ortaya çıkmaktadır. Bağış kavramına ilişkin ayrıntılı bir yasal düzenleme olmadığı ve ancak yardım toplamaya ilişkin ise çok ayrıntılı bir yasal düzenleme olması nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Günümüzde iletişim teknolojilerinin de gelişmesiyle bağış ve yardım toplama faaliyetleri hem daha kolaylaşmış hem de bu faaliyetlerde yeni yöntemler gelişmiştir. Ancak yasal düzenlemelerin bu gelişmelere ayak uyduramaması, bürokrasinin yavaş kalması gibi nedenlerle STK'lar bu imkânları istedikleri gibi kullanmakta zorlanmaktadır.

STK çalışanlarına ve gönüllülerine yönelik olarak hazırlanmış bu el kitabında, bağış ve yardım toplama kavramlarının arasındaki farklar, mevzuat, dikkat edilmesi gereken hususlar ve prosedüre ilişkin ihtiyaç olabilecek bilgilere yer verilmiştir. Faydalı olması dileğiyle.

İÇİNDEKİLER

GENİŞ KAPSAMDA ELE ALINMIŞ YASAL ÇERÇEVE	6
BAĞIŞ VE YARDIM TOPLAMA	7
ULUSLARARASI UYGULAMALAR	8
BAĞIŞ VE YARDIMLARIN ALINMASI, KULLANILMASI, BELGELENDİRİLMESİ, RAPORLANMASI VE DENETİMİNE İLİŞKİN ÇERÇEVE	10
Derneklerin Bağış Kabulü	10
Cezai Hükümler	11
Yardım Toplama	11
Yardım Toplama Başvuru Dilekçesinde Yer Alması Gereken Bilgiler	12
İzin Başvurusu Değerlendirme Kriterleri	13
Yardım Toplama Süresi	13

Sorumluluk	13
Toplanan Yardım Paralarının Teslimi	13
Yardım Toplama Makbuzlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler	14
Kesin Hesap, Bildirim, Denetim	15
Yardım Toplama Faaliyetinin Giderleri	15
Kalan Yardımın Devri	15
Dikkat Edilmesi Gereken Diğer Hususlar	15
Cezai Hükümler	16
BAĞIŞÇI HAKLARI	17
YENİ BAĞIŞ TOPLAMA YÖNTEMLERİ VE YASAL DÜZLEMDE DEĞERLENDİRME	18
SONUÇ	20
YARDIM TOPLAMA FAALİYETİ KONTROL LİSTESİ	21

GENİŞ KAPSAMDA ELE ALINMIŞ YASAL ÇERÇEVE

- Geniş Kapsamda Ele Alınmış Yasal Çerçeve
- Anayasa
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- 5253 Sayılı Dernekler Kanunu
- 2860 Sayılı Yardım Toplama Kanunu
- 5072 Sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla İlişkilerine Dair Kanun
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
- Elektronik Haberleşme Kanunu
- Yardım Toplama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Dernekler Yönetmeliği
- Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik
- İdari Para Cezaları (2021/15 Sayılı Genelge)
- E-Alındı Belgesi (2020/20 Sayılı Genelge)
- Suriye Vatandaşlarına Yapılan Yardımlar (2013/3 Sayılı Genelge)
- Dezavantajlı Gruplar İçin Yapılacak Yardım Toplama Faaliyetleri (2007/110 Sayılı Genelge)
- Yardım Toplama Makbuzu Formatları (2007/81 Sayılı Genelge)
- Yardım Toplama Mevzuatı ve Uygulamaları (2007/80 Sayılı Genelge)
- Dış Yardımlara İlişkin Yardım Toplama İşlemleri (2007/27 Sayılı Genelge)
- Yardım Toplama Mevzuatı ve Uygulamaları (2005/38 Sayılı Genelge)
- 2005/1 Alındı, Aynı Yardım Teslim ve Aynı Bağış Alındı Belgeleri Tebliği
- 2005/2 Alındı, Aynı Yardım Teslim ve Aynı Bağış Alındı Belgeleri Tebliği

BAĞIŞ VE YARDIM TOPLAMA

Kişiler ve kurumlar tarafından çoğunlukla; bağış ve yardım toplama faaliyetlerinin kavramsal olarak birbirinden farkının olmadığı düşünülmektedir. Her ne kadar mevzuat bu iki kavramı ayrı ayrı ele almışsa da özellikle “bağış” konusunda detaylı bir düzenleme olmaması, buna karşın “yardım toplama” faaliyetlerine ilişkin oldukça ayrıntılı düzenlemeler olması kişileri bu yanlışlığa itmektedir. Nitekim bağış ve yardım toplamaya ilişkin tanımlama ve aralarındaki kavramsal farklar da yasa koyucu tarafından açıklayıcı biçimde ortaya konulmamıştır.

Aradaki farkın daha iyi anlaşılması için aşağıdaki örnekleri verebiliriz.

Bağış, bir kişinin (gerçek veya tüzel) herhangi bir faaliyete yönelik olmaksızın, özgür iradesiyle aynı veya nakdi olarak bir malın mülkiyeti ya da parayı derneğe devretmesidir.

Örneğin; bir kişinin derneğin amaçlarında kullanılması için evini veya satışından elde edilen geliri devretmesi “bağış”tır.

Yardım; bir kişinin (gerçek veya tüzel) derneğin belirli bir amaca yönelik olarak kullanması için derneğin doğrudan veya dolaylı talebiyle aynı veya nakdi olarak bir malın mülkiyeti ya da parayı derneğe devretmesidir.

Örneğin; derneğin hedef kitlesinin eğitime ulaşması için 10 dizüstü bilgisayara ihtiyacı varsa bu amaç doğrultusunda dernek yardım kampanyası düzenlediyse toplanan paralar “yardım”dır.

Bu iki kavram arasındaki en önemli farkın bağışın herhangi bir kampanya ya da amaç için talep edilmemiş olması ve ancak yardımın ise derneğin aktif bir tutumla gerçekleştireceği bir etkinlik ve sair bir amaca yönelik kullanım için verilmesidir.

Ayrıca bağış için herhangi bir izin gerekmezken yardım için birçok durumda önceden izin alınması gerekmektedir. Bu da dikkat edilmesi gereken önemli bir ayrımdır.

Bağışlar ve üye aidatları Yardım Toplama Kanunu haricinde ele alınacaktır. Yasal prosedürü izlemek açısından bu iki kavramı birbirine karıştırmamak önem arz etmektedir.

ULUSLARARASI UYGULAMALAR

Türkiye’de yasal mevzuat bağış ve yardım arasında ayırma gitmiştir. Her ne kadar bu iki kavramın tanımı yasa koyucu tarafından gereğince yapılmamış olsa da, fiili uygulamalar ve yargı kararları bu tanımlamaları belli oranda şekillendirmiştir. Yine Türkiye’de “bağış” kavramına “yardım” kavramı kadar detaylı bir yasal çerçeve çizilmemiştir. Yardım toplama faaliyetleri mevzuatta detaylı bir şekilde düzenlenmiş ancak bu düzenlemeler kısıtlayıcı olup daha çok bu faaliyetlerin kontrol altında tutulmasını sağlamaya yöneliktir.

Derneklerin varlığını ve faaliyetlerini yürütebilmesi için gereken üye aidatı, bağış ve yardımlar gibi aynı ve nakdi gelirlere yasal mevzuat çerçevesinde getirilen bürokratik çıkmazlar ve kısıtlayıcı yasal yaklaşım ne yazık ki derneklerin bu kaynaklara erişiminde engel teşkil etmektedir. Bu durum örgütlenme özgürlüğü önünde de ciddi engeller ortaya çıkartmaktadır.

Ancak derneklerin güçlendiği ve daha etkin bir şekilde faaliyetlerini yürütebildiği ülkelerin mevzuatında öncelikle bağış ve yardım gibi iki farklı kavram bulunmamaktadır. Sadece “bağış” kavramı kullanılmaktadır. Derneklerin bağış gelirlerine yönelik olarak kısıtlayıcı yasal düzenlemeler olmadığı gibi aksine bağış toplamalarını kolaylaştırıcı düzenlemeler bulunmaktadır. Özellikle AB ülkelerinde bağış almak için (Türkiye’de bağış almak için önceden izin almak gerekmez ancak diğer ülkelerde yardım toplama faaliyeti de bağış kavramı içinde değerlendirildiğinden ve Türkiye’de kamu yararı statüsüne sahip değilseniz yardım toplamak için önceden izin almak gerektiğinden yorum bu şekilde yapılmıştır.) önceden izin alma şartı bulunmamaktadır. Örneğin; İspanya, Macaristan (Almanya, İngiltere, Fransa’da sadece kamusal alanlarda

bağış toplamak izne tabiidir –sokak, meydan, lokanta, bar, ev ziyaretleriyle bağış toplama yöntemleri-)

Nitekim uluslararası anlamda temel bakış açısı derneklerin bağışa kolay ulaşabilmesini sağlayan yolları bulmasını, şeffaf, hesap verilebilir bir mali yapıya sahip olmasını, sürdürülebilir ve güçlü organizasyonel yapıya sahip olabilmelerini teşvik etmek yönündedir. Bu ülkelerdeki dernekler gelir getirici kaynaklara daha kolay ulaşabilirken Türkiye’de bu durum daha zorlayıcıdır. Bu da Türkiye’deki derneklerin kurumsal kapasitelerini geliştirmeleri, devamlılıklarını sağlamaları ve faaliyetlerini sürdürmelerinde ciddi bir engel teşkil etmektedir.

Dolayısıyla Türkiye’de kaynak yaratmak kısıtlayıcı regülasyonların etkisi nedeniyle örnek verilen ülkelere kıyasla daha zordur. Herhangi bir ihlal neticesinde de ölçülülük kriterlerini aşan idari ve adli yaptırımlar söz konusu olabilmektedir.

Türkiye’de mevzuatın kısıtlayıcı olması derneklerin kaynak yaratması önündeki tek engel değildir. Aynı zamanda mevzuatın karmaşık, dağınık olup yoruma açık ifadeler barındırması da sorunların kaynağını oluşturmaktadır. En basitinden bağış ve yardım toplama kavramlarının bile arasındaki farkın anlaşılması için yargı kararları ve mütalaalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla özellikle bağış ve yardım toplama faaliyetleri ile kaynak geliştirmek isteyen derneklerin yasal düzenlemelere çok hakim olması zorunluluğu ve her adımı dikkatle atması gerekliliği hasil olmaktadır.

Dünya genelinde (özellikle kamusal alanda toplanmıyorsa) bağış toplamak için herhangi bir izne tabii olma zorunluluğu olmadığını belirtmiştik. Türkiye’de yardım toplama faaliyetlerinin izne tabii olmasının ortaya çıkarttığı en büyük güçlük ise izin talebinin değerlendirme koşullarının çok muğlak olması ve idareye çok geniş bir takdir yetkisi vermesidir. Bu durum da herhangi bir makul gerekçe belirtilmeksizin izin başvurusu reddedilen dernekler açısından faaliyetlerini yürütmede ciddi bir engel teşkil etmektedir.

Özellikle AB ülkeleri sınırlayıcı yasal düzenlemelerden uzaklaşarak, teşvik edici yasal düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Bağış toplama faaliyeti öncesi “İzin” şartını ortadan kaldırıp “Bildirim” şartını öne sürmüşler ve buna ek olarak şeffaflık ve denetlenebilirliğe önem vermişlerdir.

Son dönemde STK’ların kullanmaya başladığı dijital araçlarla bağış toplama yöntemine ilişkin olarak da birçok AB ülkesi yine bu gelişmelere yönelik mevzuatlarını uyumlaştırmış, bunu yaparken de müdahaleci olmaktan uzak, STK’lara ek bir bürokratik yük getirmeksizin aksine teşvik edici ve kolaylaştırıcı bir vizyonla yaklaşıklarını görüyoruz.

Sonuç olarak AB ülkeleri başta olmak üzere Dünya genelinde STK’lara ilişkin mevzuatın müdahaleci olmaktan uzaklaştığını, şeffaflık, denetlenebilirlik kriterlerini ön planda tutularak teşvik edici olmaya yöneldiğini gözlemliyoruz.

BAĞIŞ VE YARDIMLARIN ALINMASI, KULLANILMASI, BELGELENDİRİLMESİ, RAPORLANMASI VE DENETİMİNE İLİŞKİN ÇERÇEVE

Derneklerin Bağış Kabulü

Derneklerin merkezinin, şubesinin veya temsilciliğinin bulunduğu yerde, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca yetkilendirilerek adına yetki belgesi düzenlenmiş kişiler tarafından, alındı belgesi karşılığında veya derneğin kendi web sitesi üzerinden bağış kabul edilebilmektedir.

Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile toplanması halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Bu süreç 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun dışında kalıp 5253 sayılı Dernekler Kanunu kapsamında yürütebilecektir. Dolayısıyla önceden bir izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.

Dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgeleri yönetim kurulu kararı ile bastırılır.

Dernek gelirlerini toplayacak kişiler yönetim kurulu kararıyla belirlenir ve bunlar adına yetki belgesi düzenlenir.

Yönetim kurulu asıl üyeleri ve temsilciler hariç dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir.

Dernek adına gelir tahsil etmekle yetkili olan kişiler, tahsil ettikleri paraları otuz gün içerisinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır. Ancak, tahsilatı 5.000 Türk lirasını geçenler, otuz günlük süreyi beklemezsizin tahsil ettikleri parayı en geç iki iş günü içinde derneğin banka hesabına yatırır.

Dernek kasasında bulundurulabilecek para miktarı, ihtiyaçlar dikkate alınarak yönetim kurulunca belirlenir.

Cezai Hükümler

Adına yetki belgesi düzenlenmediği halde gelir toplayanlar ile bilerek bu şekilde gelir toplanmasına izin veren yönetim kurulu üyelerine idari para cezası verilir.

7.000 Türk lirasını aşan her türlü gelir, tahsilat, gider ve ödemelerini bankalar ve diğer finans kuruluşları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi aracılığıyla yapmayan dernek yöneticilerine her bir işlem için işleme konu tutarın %10'una kadar idari para cezası verilir.

Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlak veya rehneden veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli Türk Ceza Kanununun güveni kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verilebilir.

Yardım Toplama

Dernekler, kamu yararına uygun olarak;

- 1 Amaçlarını gerçekleştirmek,
- 2 Muhtaç kişilere yardım sağlamak,
- 3 Kamu hizmetlerinden bir ya da birkaçını gerçekleştirmek ya da destek olmak üzere yardım toplayabilirler.

Dernekler yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar.

Kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenip ilan edilir.

Yardım toplama izinleri;

- 1 Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden,
- 2 Bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından,
- 3 Birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyeti yapacak derneğin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden alınır, izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir.

Yardıma toplama faaliyetleri aşağıdaki yöntemlerle yapılabilir;

- 1 Makbuzla,
- 2 Belirli yerlere kutu koyarak,
- 3 Bankalarda hesap açtırarak,
- 4 Yardıma pulu çıkararak,
- 5 Eşya piyangosu düzenleyerek,
- 6 Kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla,
- 7 Spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek yoluyla,
- 8 Bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabii tutmuş sistemler kullanmak suretiyle,

Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, kendileri ile benzer amaçları olan derneklerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardıma alabilir ve adı geçen kurumlara maddi yardıma bulunabilirler.

Dernekler mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardıma alabilirler. Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması zorunludur.

Yardıma Toplama Başvuru Dilekçesinde Yer Alması Gereken Bilgiler

Hangi amaçla ve ne miktarda yardıma toplanacağı,
Yardıma toplama faaliyetlerinin sürdürüleceğı il ve ilçeler,
Yardıma toplama şekillerinden hangilerinin uygulanacağı,
Kaç kişi çalıştırılacağı ve yardıma toplamada kullanılacak makbuz miktarı,
Toplanacak yardıma miktarını belirlemeye yarayacak keşif özeti, rapor ve benzeri bilgi ve belgeler,
Faaliyette görevlendirileceklerin T.C. kimlik numaraları, ikametgâh ve adli sicil beyanları ile ikişer adet vesikalık fotoğrafları,
Yardıma toplama, öğrenim kurumu yararına veya kurum içinde yapılacak işe kurum sorumlusunun yazılı izni,
Dernek tarafından yapılan başvurularda kuruluşun yönetim organlarında görevli olanların açık kimlikleri ve adresleri,
Kamu görevlilerinin çalıştırılmasının düşünülmesi halinde ilgili valilik ve kaymakamlıklardan alınmış izin belgeleri başvuru dilekçesi ile birlikte verilmelidir.

İzin veren makamca gerekli görülecek diğeri bilgi ve belgeler daha sonra tamamlanabilecektir.

İzin Başvurusu Değerlendirme Kriterleri

Yardım toplama faaliyeti için istenen izinlerin değerlendirmesi aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurularak yapılır;

- ➡ İşin önemi,
- ➡ Yardım toplama faaliyetini yürüteceklerin yeterlilikleri,
- ➡ Yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu,
- ➡ Yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı,
- ➡ Gerekli görülen diğer konular üzerine inceleme yapılır.

Kanunen başvuru yapıldıktan sonra en geç 2 ay içinde yardım toplama izin sonucunun bildirilmesi gerekir.

Yardım Toplama Süresi

Yardım toplama süresi bir yılı geçmeyecek şekilde izin veren makam tarafından belirlenir. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makam tarafından en fazla bir yıl daha uzatılabilir.

Sorumluluk

Gerçek kişiler tarafından yapılacak yardım toplama faaliyetleri için, en az üç kişiden ibaret sorumlu kurul oluşturulur.

Tüzel kişiler tarafından yapılacak yardım toplama faaliyetlerinde sorumlu kurul, tüzel kişiliğin yönetim organıdır.

Toplanan Yardım Paralarının Teslimi

Yardım toplamakla yetkili ve görevli kişiler en geç on beş günde bir topladıkları yardımı sorumlu sayman üyeye teslim etmek veya bu amaçla bankalarda açılmış bulunan hesaplara yatırmak zorundadırlar.

Ancak toplanan yardım miktarının bilanço esasına göre defter tutan dernekler için 25.000 Türk lirasını aşması halinde toplanan para bu süre beklenmeksizin saymana teslim edilir veya bankaya yatırılır.

Yardımlı Toplama Makbuzlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Yardımlı toplama faaliyetinde kullanılmak üzere bastırılan makbuzlar müteselsil (sıralı) ve sıra numarası taşıyacak şekilde ve ciltler halinde düzenlenir.

Ciltleri oluşturan asıl ve koçan yaprakların aynı renk kağıtlara basılması gerekir.

Eşya piyngosu düzenlenerek yardımlı toplanması halinde bastırılacak biletlerle, kültürel gösteriler ve sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek suretiyle yardımlı toplanması hallerinde bastırılacak bilet ve davetiyelerde kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardımlı toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgilerin bulunması ve ayrıca rakam ve yazı ile olmak üzere bilet ve davetiyeye bedellerinin gösterilmesi zorunludur.

Yardımlı toplanmasına izin veren makamın uygun görmesi halinde üzerinde rakam ve yazı ile yardımlı miktarı belirtilmiş maktu makbuzlar da bastırılabilir. Bu makbuzlarda kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardımlı toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgilerin bulunması zorunludur.

Sorumlu kurul üyesine zimmetle teslim edilen makbuz, bilet ve yardımlı toplama pulları, bu üye tarafından numarası en küçük olandan başlamak üzere, alt alta yazılmak suretiyle Makbuz-Bilet Kayıt Defterine kaydedilir. Sayman üye olarak gösterilen sorumlu kurul üyesi bu defterin düzenli bir şekilde tutulmasından sorumludur.

Makbuz ve biletler, faaliyetin konu ve süresini de belirten fotoğraflı bir kimlik belgesi olan yardımlı toplama faaliyetlerinde görev alması uygun görülenlere sayman üye tarafından zimmetle verilir ve bu deftere kaydedilir.

Makbuzlar sabit boyalı sert ya da sivri uçlu tükenmez kalemle okunaklı bir şekilde, silintisiz ve kazıntısız olarak doldurulur. Yardımda bulunanlara asıl yaprak koparılarak verilir. Koçan kısmı ciltte bırakılır.

Düzenleme sırasında hata yapılırsa, hatalı makbuz yaprağı ödemede bulunanlara verilmeyiz. Asıl ve koçan yapraklarının üzerine "iptal edilmiştir" ibaresi yazılıp her ikisi koparılmadan ciltte bırakılır.

Kesin Hesap, Bildirim, Denetim

Sorumlu kurullar, yardım toplama süresinin bitiminden itibaren on gün içinde toplanan yardımın kesin hesabını çıkarmak ve bir örneğini izin veren makama vermekle yükümlüdürler. Zorunlu hallerde bu süre, izin veren makamca otuz güne kadar uzatılabilir.

Kesin hesabın verildiği tarihten itibaren doksan gün içinde yardım toplama faaliyeti sonunda elde edilen gelirin harcanmasına ilişkin bilgileri içeren Yardım Toplama Sonuç Bildirimi izin veren makama bildirilir.

Yardım Toplama Faaliyetinin Giderleri

Makbuzla, belirli yerlere kutu koymak, bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabii tutmuş sistemler kullanmak, bankalarda hesap açtırmak, yardım pulu çıkarmak suretiyle yapılan yardım toplama şekillerinde giderler, brüt gelirin %10'unu geçemez.

Eşya piyangosu düzenlemek, kültürel gösteriler tertipleme ve sergiler açmak, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleme suretiyle yapılan yardım toplama hallerinde ise giderler, brüt gelirin %40'ını geçemez.

Giderlerin gösterilen oranları geçmesi halinde aradaki fark, haklı nedenler olmadıkça, sorumlu kurul üyelerine ödettirilir.

Kalan Yardımın Devri

Toplanan yardımın, amacı gerçekleştirecek miktara ulaşamaması veya amacın gerçekleşmesinden sonra bir miktarının artması hallerinde, söz konusu yardımlar izin veren makamlarca, yardım hangi amaç için toplanmış ise o veya benzeri amacı gerçekleştirebilecek kuruluş veya kuruluşlara devrettirilir.

Dikkat Edilmesi Gereken Diğer Hususlar

Yardım toplama izni verilenlerin, internet ortamı dâhil yardım toplama faaliyetlerinde kullanacakları her türlü materyale Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) üzerinden verilen yardım toplama izin numarasının yazılması zorunludur. Cumhurbaşkanınca izin almadan yardım toplayabileceği kararlaştırılan dernek, kurum ve vakıflar ise kendilerine verilen izin kararının yılı ve sayısını yazmakla yetinirler.

Bankada hesap açmak veya elektronik olarak işleme tabii tutulmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplama izni verilen kişi ve kuruluşlar, yardım toplama faaliyetinde kullanılmak üzere açılacak hesap numaralarını, SMS numaralarını ve benzeri bilgileri izni takip eden otuz gün içinde izin veren makama bildirirler.

Cezai Hükümler

İzinsiz yardım toplayanlara 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

İnternet ortamında izinsiz yardım toplanması halinde ise 10.000 Türk lirasından 200.000 Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

İzinsiz yardım toplanmasına yer ve imkân sağlayanlar, uyarılmalarına rağmen bu faaliyeti sonlandırmazsa 5.000 Türk lirası idari para cezası ile cezalandırılır.

Yurt içine ve yurt dışına yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslara aykırı olarak yurt dışına yardım yapan sorumlu kurul üyelerine, 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

Denetim görevlileri ve izin veren makam tarafından yardım toplama faaliyetiyle ilgili olmak üzere istenen bilgileri vermeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında 5.000 Türk lirasından 20.000 Türk lirasına kadar idari para cezası verilir. Ancak bu aykırılığın kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde gerçekleşmesi hâlinde, disiplin hükümlerine göre işlem yapılır.

İzin verilen yardım toplama şekli dışında diğer yardım toplama şekillerine göre izinsiz yardım toplayanlar, uyarılmalarına rağmen bu faaliyeti sonlandırmazsa 5.000 Türk lirasından 20.000 Türk lirasına kadar idari para cezası ile cezalandırılır.

İzin vermeye yetkili makamın izin verdiği yer dışında yardım toplayanlar, uyarılmalarına rağmen bu faaliyeti sonlandırmazsa 5.000 Türk lirasından 20.000 Türk lirasına kadar idari para cezası ile cezalandırılır.

Kanunun diğer hükümlerine aykırı davranışta bulunanlara, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, 1.000 Türk lirası idari para cezası verilir.

İzinsiz toplanan mal ve paralara el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

Yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aldıkları aynı ve nakdi yardımları mülki idare amirliğine önceden bildirmeyen ve nakdi yardımları bankalar aracılığıyla almayan failer 3 aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca, yurt dışı yardımının bankalar aracılığıyla alınmaması durumunda dernek yönetim kurulu başkanına alınan paranın %25'i oranında idari para cezası verilir.

BAĞIŞÇI HAKLARI

Amerika Birleşik Devletleri'nde Association of Fundraising Professionals (AFP), Association for Healthcare Philanthropy (AHP), Council for Advancement and Support of Education (CASE) ve Giving Institute: Leading Consultants to Non-Profits organizasyonlarının ortaklaşa geliştirdikleri "A Donor Bill of Rights" metni Bağışçı Hakları açısından genel kabul görmüş ortak bir metin olup Türkiye'de de "Bağışçı Hakları Beyannamesi" adıyla birçok sivil toplum kuruluşu tarafından benimsenmiştir.

Beyanname bağışçıların haklarına ilişkin sivil toplum kuruluşlarının benimsediği temel prensipleri ele almaktadır.

Beyanname, Bağışçı Haklarına ilişkin olarak yer alan temel prensipler şu şekildedir;

- "Organizasyonun misyonu ve vizyonu hakkında bilgilendirilmek, kaynakların nasıl kullanılacağı ve kullanılan kaynakların söz verilen amaçlar yönünde ve verimli bir şekilde kullanılması,
- Organizasyonun yönetim kurulunda hizmet eden kişilerin kim olduğu hakkında bilgilendirilmek, ve yönetim kurulunun faaliyetlerinde sorumluluklarını ihtiyatlı bir biçimde yerine getirmelerini bekleme,
- Organizasyonun güncel mali raporlarına erişim,
- Yapılan bağışın bağışlanma amacı yönünde kullanılacağına temin edilmesi,
- Uygun bir şekilde teşekkür edilmek ve tanınmak,
- Yapılan bağışlara ilişkin bilgilerin özenli, gizliliğe riayet edilerek, yasal mevzuata uygun bir şekilde tutulduğundan emin olmak,
- Bağışçının kurumun tüm temsilcileriyle kurduğu ilişkilerde profesyonellik beklemesi,
- Bağış isteyen kişilerin kurumda hangi sıfatla bulunduğunu bilmek, (gönüllü, çalışan, danışman vb.)
- Bağışçı istediği takdirde ve eğer paylaşılacaksa kurumda bulunan tüm bilgilerinin silinebilmesi imkânı, (mail listeleri dahil)
- Bağış yaparken soru sorma, anında, doğru ve açık cevapları alma hakkı vardır."

Bugün Türkiye'de de pek çok kuruluş bu beyannameyi imzalayarak benimsediğini ilan etmiş ve etmektedir. Bu temel metin, bağış alan organizasyonların kurumsal yapılarını kurgulamalarında yol gösterici nitelikte olacaktır.

YENİ BAĞIŞ TOPLAMA YÖNTEMLERİ VE YASAL DÜZLEMDE DEĞERLENDİRME

Bağış toplamanın birden çok yöntemi vardır. Bu yöntemlerin birçoğu geleneksel olup yasal düzenlemelerde kendine yer bulmuştur. Ancak son dönemde teknolojinin gelişmesi ile iletişim seçenekleri artmış, daha hızlı, az maliyetli, etkili ve geniş kitlelere erişim imkânı sağlayan iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Ancak Türkiye’de bu iletişim araçlarına ilişkin olarak yeterli yasal düzenleme olduğundan bahsedilemez.

Belli başlı bağış toplama yöntemleri şu şekildedir;

- Yüz Yüze Görüşme
- Telefon Görüşmesi
- Resmî Yazılı Teklif
- Özel Davet
- Küçük Grup Brifingi
- Mektup veya Mektupla Teklif
- Online Bağış
- Online Alışveriş Siteleri
- Online Sponsorluk
- SMS Bağışları
- Zincirleme e-postalar

Bağış ve yardım toplama faaliyetlerine ilişkin gerek Dernekler Kanunu gerekse de Yardım Toplama Kanunu ve bu kanunları çerçeveleyen mevzuat üzerinde durduk. Ancak bu faaliyetleri gerçekleştirirken önemle üzerinde durulması gereken birtakım başka yasal düzenlemeler de bulunmaktadır. Bunlardan ilki 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’dur. Kanun 2016 senesinde yürürlüğe girmiştir. Mevzuatımıza yeni kavramlar getiren bu yasal düzenleme veri sorumlularına birçok yükümlülük getirmektedir.

Veri sorumlusu; kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder. Bu doğrultuda dernekler de veri sorumlusu olarak kabul edilebilir. Her ne kadar yapılan faaliyete göre veri sorumlusu olma sıfatı yer değiştirebilecek olsa da, bu bölümde derneklerin kanun nezdinde veri sorumlusu olarak kabul edilecekleri faaliyetler dikkate alınarak bilgilendirme yapmaya gayret edeceğiz.

Kişisel veri; kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade eder. Daha da açmak gerekirse özellikle bağışçıdan alınabilecek ad-

soyad, TC kimlik no, İban, telefon no, adres no, e-posta bilgisi gibi veriler kişisel veri olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla bu veriler derneğe ilk iletildiği andan itibaren derneğin veri sorumlusu olarak kanundan kaynaklanan yükümlülükleri başlatmaktadır.

Bağışçı Hakları Beyannamesi'nde yer alan "bağışçı istediği takdirde ve eğer paylaşılacaksa kurumda bulunan tüm bilgilerinin silinebilmesi imkânı (mail listeleri dahil)" temel prensibi ile de özdeşleştirilebilecek Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Verilerin Korunmasına ilişkin haklar dernekler tarafından titizlikle ele alınmalıdır.

Kanun'un veri sorumlularına vermiş olduğu sorumluluklardan başlat oları Aydınlatma Yükümlülüğü'dür. Veri sorumlusu dernek, bağışçının verilerini almadan önce mutlaka aydınlatma metni ile aydınlatmış olması gerekmektedir. Yine bağışçının kişisel verileri bu faaliyet dışında kullanılacaksa (sosyal medya, tanıtım, broşür gibi) ayrıca açık rızasının da alınması gerekmektedir. Özel nitelikli hiçbir verinin alınmaması gerektiği kanaatiyle birlikte, çok özel durumlarda bağışçıya ait özel nitelikli veriler de doğrudan açık rıza alınmasını gerektirmektedir. Özel nitelikli veriler; "dernek üyeliği, kılık kıyafet, ırk gibi ayrımcılığa maruz kalınabilecek nitelikte verilerdir. Bu veriler arasında çekirdek olarak kabul edilen özel nitelikli veriler ise "cinsel hayat ve sağlık" verileridir. Bu verileri alınması da özel koşullara tabii kılınmıştır. Dolayısıyla bağış işlemi için gereken verilerin dışında herhangi bir veri alınmaması en güvenli yoldur. Ancak ne olursa olsun her koşulda aydınlatmanın yapılması gerekmektedir.

Bağışçılara ait verilerin sadece yetkili kişilerce erişilebilecek ortamlarda saklanması, veri güvenliği için gerekli idari ve teknik tedbirlerin alınması, verilerin saklanması ve imhası için prosedürlerin oluşturulması gibi bir dizi önlem alınması gerekmektedir.

Özellikle bağışçılara ulaşmak için birtakım kişisel verilere haricen ulaşılması söz konusu olabilmektedir. Bu gibi durumlarda da kişisel veri ihlalleri ortaya çıkabilmektedir. O halde kişisel verilerin ele geçirilmesine ilişkin yöntemlerinde de KVKK'ya uygun olacak şekilde yeniden kurgulanması gerekmektedir.

Kişisel Verilerin elde edilmesi ve işlenmesi noktasında KVKK üzerinden değerlendirme yaparken bu kişisel verilerin iletişim amaçlı olarak kullanılmasında (mailing, sms vs) dikkat edilmesi gereken bir diğer yasal düzenleme 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve Ticari İletişim Ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik hükümleridir. Özellikle online satış gibi ticari faaliyetlerle gelir elde etmeye çalışan STK'ların bu mevzuata ilişkin yükümlülüklerini de yerine getirmesi gerekmektedir. Bu mevzuatın kapsamı belli koşullarda İYS kaydının oluşturulması, elektronik ticari ileti izinlerinin alınarak iletişim kurulması gibi yükümlülükleri içermektedir. Ticari amaçla iletişim kurulmasının gerekli olması halinde mutlaka ve kişisel veri açık rızaları haricinde bu ticari iletişim izinlerinin de kişilerden alınması gerekmektedir.

SONUÇ

El kitabında bağış ve yardım toplama faaliyetlerine ilişkin kavramlar, mevzuat, prosedür ve güncel gelişmelere yer vermeye çalıştık. Özellikle de gözden kaçma ihtimali bulunan hususlarda STK çalışanları ve gönüllülerini uyarma ihtiyacı duyduk. Dikkat edilmesi gereken hususları olabildiğince eksiksiz bir şekilde belirtmeye çalıştık. STK'ların prosedürleri takip ederken herhangi bir sıkıntı yaşamaması, bağış ve yardım gibi önemli kaynaklara daha güvenli ve sorunsuz ulaşabilmelerini sağlamayı hedefledik. Ancak bu sayede STK'ların kapasiteleri daha da fazla gelişecek, kuruluş amaçlarına uygun faaliyetleri daha sorunsuz yürütebilecek ve güçlü bir demokrasinin inşasında önemli rol oynayabileceklerdir. Ayrıca yine yardım toplama faaliyeti öncesi, sırası ve sonrasında nelere dikkat edilmesi gerektiği noktasında bir kontrol listesi hazırlanmıştır. Bu kontrol listesi yardım toplama faaliyetleri için izin alması gereken STK'lara yöneliktir. Uygulamacılara faydalı olması dileğiyle.

YARDIM TOPLAMA FAALİYETİ KONTROL LİSTESİ

Yardım toplama faaliyetiniz kamu yararına uygun olarak;

- 1 Amaçlarını gerçekleştirmek,
- 2 Muhtaç kişilere yardım sağlamak,
- 3 Kamu hizmetlerinden bir ya da birkaçını gerçekleştirmek ya da olmak üzere mi yapılmaktadır?

Yardım toplama izni alınmış mıdır?

- 1 Makbuzla,
- 2 Belirli yerlere kutu koyarak,
- 3 Bankalarda hesap açtırarak,
- 4 Yardım pulu çıkararak,
- 5 Eşya piyangosu düzenleyerek,
- 6 Kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla,
- 7 Spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek yoluyla,
- 8 Bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabii tutmuş sistemler kullanmak suretiyle,

Yardım toplama faaliyeti olarak yukarıdaki faaliyetler tercih edilmiş midir?

Yardım toplamakla yetkili ve görevli kişiler en geç on beş günde bir topladıkları yardımı sorumlu sayman üyeye teslim ederek veya bu amaçla bankalarda açılmış bulunan hesaplara yatırmış mıdır?

(Bilanço esasına göre defter tutan dernekler için) 25.000 Türk lirasını aşması nedeniyle toplanan para bu süre beklenmeksizin saymana teslim edilmiş veya bankaya yatırılmış mıdır?

Yardım toplama faaliyetinde kullanılmak üzere bastırılan makbuzlar müteselsil (sıralı) ve sıra numarası taşıyacak şekilde ve ciltler halinde düzenlenmiş midir?

Ciltleri oluşturan asıl ve koçan yaprakların aynı renk kağıtlara basılmış mıdır?

(Eşya piyangosu düzenlenerek yardım toplanması halinde) bastırılan biletlerle, kültürel gösteriler ve sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek suretiyle yardım toplanması hallerinde bastırılan bilet ve davetiyelerde kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardım toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgilerin bulunması ve ayrıca rakam ve yazı ile olmak üzere bilet ve davetiye bedellerinin gösterilmesi zorunludur.

(Yardım toplanmasına izin veren makamın uygun görmesi halinde) üzerinde rakam ve yazı ile yardım miktarı belirtilmiş maktu makbuzlarda kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardım toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgiler bulunmakta mıdır?

Sorumlu kurul üyesine zimmetle teslim edilen makbuz, bilet ve yardım toplama pulları, bu üye tarafından numarası en küçük olandan başlamak üzere, alt alta yazılmak suretiyle Makbuz-Bilet Kayıt Defterine kaydedilmiş midir?

Makbuz ve biletler, faaliyetin konu ve süresini de belirten fotoğraflı bir kimlik belgesi olan yardım toplama faaliyetlerinde görev alması uygun görülenlere sayman üye tarafından zimmetle verilmiş ve bu deftere kaydedilmiş midir?

Makbuzlar sabit boyalı sert ya da sivri uçlu tükenmez kalemle okunaklı bir şekilde, silintisiz ve kazıntısız olarak doldurulmuş mudur?

Yardımda bulunanlara asıl yaprak koparılarak verilmiş ve koçan kısmı ciltte bırakılmış mıdır?

Sorumlu kurullar, yardım toplama süresinin bitiminden itibaren on gün içinde toplanan yardımın kesin hesabını çıkarmış ve bir örneğini izin veren makama vermiş midir?

Kesin hesabın verildiği tarihten itibaren doksan gün içinde yardım toplama faaliyeti sonunda elde edilen gelirin harcanmasına ilişkin bilgileri içeren Yardım Toplama Sonuç Bildirimi izin veren makama bildirilmiş midir?

Makbuzla, belirli yerlere kutu koymak, bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabii tutmuş sistemler kullanmak, bankalarda hesap açtırmak, yardım pulu çıkarmak suretiyle yapılan yardım toplama şekillerinde giderler, brüt gelirin yüzde onunun altında kalmış mıdır?

Eşya piyangosu düzenlemek, kültürel gösteriler tertipleme ve sergiler açmak, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleme suretiyle yapılan yardım toplama hallerinde giderler, brüt gelirin yüzde kırkının altında kalmış mıdır?

İnternet ortamı dâhil yardım toplama faaliyetlerinde kullanılan materyallere Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) üzerinden verilen yardım toplama izin numarası yazılmış mıdır?

(Bankada hesap açmak veya elektronik olarak işleme tabii tutulmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplama izni verilen kişi ve kuruluşlar), yardım toplama faaliyetinde kullanılmak üzere açılan hesap numaraları, SMS numaraları ve benzeri bilgiler izni takip eden otuz gün içinde izin veren makama bildirilmiş midir?

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve
Cinsel Yönelim alışmaları Derneği

www.spod.org.tr